

Štěpánov nad Svratkou

Kraj: Vysočina

Správní obvod: Bystřice nad Pernštejnem

Nadmořská výška: 346 m n. m.

Počet obyvatel: 699

Adresa URL: www.stepanovnadsvratkou.cz

Okres: Žďár nad Sázavou

GPS souřadnice: 49.504589N, 16.339119E

První pís. zmínka: 1285 (738 let)

PSČ: 592 63

Okolí a příroda Štěpánov nad Svratkou

Podloží Štěpánova a jeho okolí patří k nejstarší jednotce Českého masívu. Tou je útvar mladších starohor - algonkium. Vznik pohoří na okolním území se datuje do mladších prvohor, do doby devonu až karbonu, kdy bylo součástí velkého oblouku pohoří táhnoucího se z Francie, Německa k nám a zpět do Anglie. Díky erozi se tyto velehory přeměnily za několik miliónů let na dnešní vrchovinu.

V druhohorách bylo okolí opět souší. Co pro mě zní velice lákavě, je skutečnost, že v mladších třetihorách bylo okolí Štěpánova mořským břehem. Ve Švařci, vesnici vzdálené 2 km od Štěpánova, byly zjištěny nejsevernější stopy činnosti tortonského moře. Jako důkaz slouží nález mořského jílu pod jedním z místních kopců, pod Stavskou - a také to, že se zde v minulosti těžil pro místní potřeby písek.

Podnebí je ve Štěpánově charakterizováno jako mírně teplé. Nadmořskou výškou patří do vegetačního stupně dubobukového, který je v České republice ohraničen od 200 do 500 metrů nad mořem. Dub i buk se však v místních lesích vyskytuje méně, protože byl přesázen smrkem. Vedle těchto druhů je častý i habr a bříza.

Štěpánov nad Svratkou patří k Nedvědicke vrchovině (součást Českomoravské vrchoviny). Tato vrchovina se vyznačuje hlavně velmi strmými svahy. Okolním kopcům vévodící zřícenina Zubštejn, má nadmořskou výšku 688 metrů, zatím co samotný Štěpánov nad Svratkou pouhých 346 metrů nad mořem. Zubštejn je při tom od Štěpánova vzdálen přibližně 5 km. Tento rozdíl je stejně tak patrný jako výškové rozdíly přímo ve Štěpánově. Celá vesnice je ze všech světových stran obklopena strmě vzrůstajícími kopci.

Na východě vesnice se rozkládá Stavská. Největší kopec, který se táhne kolem Štěpánova směrem od Zubštejna k okresu Blansko. Stavská je celá osázená lesem. Je to les smíšený, kde však převládá smrk. Na jihu navazuje na Stavskou Kopec, který ke Štěpánovu směřuje od jihu a u vesnice se stáčí na východ. Stranu, která směřuje ke Štěpánovu, nemá Kopec osázeno lesem. Je zde pouze malý březový hájek a pár řad ovocných stromů. Kopec sloužil jako pastviny pro ovce, které se na něm chovaly v ovčíně. Na západě lemují vesnici Hradisko. Tento kopec začíná přímo ve Štěpánově a navazuje na les táhnoucí se po kopcích od jihu směrem k Bystřici nad Pernštejnem. Je celý osázený jehličnatými stromy, opět převážně smrky.

Ze severu do Štěpánova zasahuje Dubovice, která je součástí lesů směřujících ke Štěpánovu od Zubštejna. Už podle názvu je patrné, že na svazích Dubovice porostou i duby. Je tomu tak, ale opět jsou v menšině vůči smrkům. V tomto lese je i patrný větší počet borovic.

Menší kopce zasahují i přímo do vesnice, čímž oddělují určité části Štěpánova. Je to hlavně

Chocholík, vybočující západně ze Stavské. Chocholík není zalesněn, a tak se využívá k zemědělství. Je na něm velké množství polí a pastvin s ovocnými stromy. Na polích jsou pěstovány hlavně obiloviny pšenice a ječmen, v menší míře žito a oves. Dále brambory a řepa. Druhý z kopců nese název Doliny. Je menší a byl uměle (silnicí) oddělen od Hradiska a Dubovice. Jeho část byla do nedávna (přelom 80. a 90. let) využívána jako skládka domovního odpadu. Na Dolinách jsou především louky s ovocnými stromy a malá pole.

Štěpánov nad Svratkou však není jenom pár výše jmenovaných kopců. Všechny jsou součástí nějakého hřbetu táhnoucího se ke Štěpánovu a zase od něho. Tyto zalesněné hřbety můžeme z centra Štěpánova pozorovat jak na sever, tak i na jih, protože právě tímto směrem námi prochází údolí řeky Svratky.

Přírodní park Svratecká hornatina

Štěpánov nad Svratkou patřil od 14. 4. 1988 do klidové oblasti Svratecká hornatina. Nyní je již součástí přírodního parku, protože rozhodnutím Okresního úřadu ve Žďáře nad Sázavou se 9. listopadu 1995 změnila klidová oblast Svratecká hornatina na přírodní park Svratecká hornatina. Tento přírodní park zahrnuje údolí řeky Svratky a je v něm začleněno území bývalé klidové oblasti rozšířené ještě o dalších 40 katastrálních území různých obcí.

Přírodní park Svratecká hornatina zaujímá část Českomoravské vrchoviny ve východní polovině okresu Žďár nad Sázavou a jeho celková plocha je 251 km². Byl zřízen za účelem ochrany krajinného rázu, kterým je hlavně přírodní, kulturní a historická charakteristika vymezeného území. Posláním parku je taktéž ochrana zdravých životních podmínek (avšak bez podstatného omezení současné hospodářské činnosti), zachování a podpoření přírodní a kulturní hodnoty této vyvážené krajiny a podpoření optimálních podmínek pro únosnou individuální rekreaci v přírodě. To vše předpokládá uchování trvalých travních porostů, rozptýlené zeleně a okrajů lesů s pásy křovin. Přírodní park Svratecká hornatina sousedí na východě se stejnojmenným přírodním parkem v okrese Blansko, založeným v roce 1990, a na severozápadě s chráněnou krajinnou oblastí Žďárské vrchy, založenou v roce 1970. Na jeho území jsou také vyhlášena zvláště chráněná maloplošná území: přírodní památka "Nyklovický potok", národní přírodní památka "Švařec I, II", přírodní rezervace "Údolí chlébského potoka" a přírodní rezervace "Sokolí skála". Z těchto 4 území je Štěpánovu nejbližší Švařec (2 km) a Údolí chlébského potoka (4 - 5 km). Na území přírodního parku je 13 maloplošných území určených jako přírodní památky a rezervace. Mezi ně se řadí i dvě, které patří ke Štěpánovu. Jsou to "U Hamrů" a "Nad koupalištěm". Přírodní památka "U Hamrů" (3,1782 ha) patří do katastrálního území Borovce a je zde - cituji z Nařízení okresního úřadu - "suchá stráž s xerothermní vegetací, významné a typické společenstvo pro dané území s výskytem jalovce obecného, hořce křížatého, krvavce menšího a jiných". Leží v nadmořské výšce 360-460 m n. m. na jižně až jihozápadně orientovaných svazích nad levým břehem řeky Svratky, severozápadně od Sokolí hory (625 m n. m.). Je tvořena příkrými stráněmi bývalých pastvin na podkladu kvarcitu. Přírodní památka "Nad koupalištěm" patří do katastrálního území Olešničky. Je zde - citace - "komplex maloplošných pestře se střídajících jednotek daný extenzívním zemědělským využíváním, přírodě blízké poměry, hojný výskyt zvláště cháněného druhu - vstavače obecného a ostatních druhů rostlin". Kromě vstavače obecného se zde vyskytuje silně ohrožený vstavač kukačka a vstavač osmahlý. Leží v nadmořské výšce 345-386 m n. m. s převažující

západní orientaci svahu.

Obě přírodní památky na území Štěpánova jsou zcela jistě významnou entomologickou lokalitou.

Bližší průzkum zde však ještě nebyl proveden.

Vodstvo

Už podle názvu Štěpánova nad Svatkou není těžké uhadnout, na kterém toku se vesnice nachází.

Samozřejmě je to Svatka, která se později vlévá do Dyje. Štěpánovem protéká její 103. až 105. km.

Její vody poté tečou ještě řekou Moravou a Dunajem. Tudíž moje vesnice patří do úmoří

Černého moře, do kterého se Dunaj vlévá.

Svatka pramení na Žákově hoře ve Žďárských vrších a cestou do Štěpánova přibírá pouze malé říčky. U Herálce a Svatkytvoří hranici mezi Čechami a Moravou. Devět kilometrů proti proudu od Štěpánova, ve vesnici Vír, na ní byla vybudována údolní vodní nádrž. Do Štěpánova vtéká Svatka od severu, zprvu vesnici jen lemuje, ale dále po proudu ji rozděluje na dvě části.

Svatka je hlavní tok Štěpánova, ale ne jediný. Je zde ještě říčka Hodonínka, místními obyvateli zvaná Hodůnka. Ta pramení v lesích mezi obcemi Rovečné a Bystré. Do Štěpánova přitéká od východu a vlévá se zde do Svatky. Jsou zde ještě dva malé potoky. První z nich se jmenuje Lesoňovský, ale ve vesnici se mu říká pouze Potůček. Do Štěpánova teče podél dubovice a pramení poblíž malé víscky Lesoňovice, vzdálené 4 km od Štěpánova. Jeho tok je tak malý, že v nejteplejších letních dnech vysychá.

Druhým z potoků je potok Vrtěžirský. Pramení mezi obcemi Vrtěžír a Věchnov v přibližné vzdálenosti 5 km od Štěpánova. Do Svatky se vlévá pod Hradiskem. Tento potok využívají rybáři na výsadbu pstruhů.

V jižní části Štěpánova je také velmi malý rybník zvaný Olešnička. Opět je využíván místními rybáři, kteří si zde vysazují kapry. V zimě ho využívají děti z vesnice na bruslení.

Vysoká skála

Necelý kilometr za Štěpánovem se při silnici na Prostějov a Boskovice tyčí do výšky přibližně padesáti metrů kolmá skalní stěna - Vysoká skála. Už od pradávna láká odvážné horolezce. Svědkem prvního úspěšného výstupu byl hrabě Mitrovský, který náhodou viděl muže, jenž skalní stěnu sdolal. Na památku tohoto činu nechal ve štěpánovských železárnách odlít velký kříž a vztyčil jej na vrcholu skály, kterou spojil se strání můstkem (dnes zde můstek není a skála je ze strání nepřístupná).

Křížek byl vysvěcen 20.8.1876. Kříž na skále je ovšem po zapomnění na horolezce spojován s mileneckou tragédií ze dne 17.8.1928. Smutnými hrdiny byli osmadvacetiletý krejčí Bohumil Pečman ze Štěpánova a o pět let mladší Helena Šulcová ze slovenské Nitry. Bohumil se při návštěvě svého kamaráda v Nitře zamiloval do jeho ženy Heleny. Ta posléze opustila své dvě děti i manžela a přijela za Bohumilem do Štěpánova. Oba se skrývali v okolí Štěpánova, protože po Heleně bylo vyhlášeno celostátní pátrání. Ze své lásky byli natolik zoufalí, že se rozhodli napsat dopisy na rozloučenou a v podvečer 17. srpna 1928 společně svázáni řemenem skočili ze skály... Našel je až druhý den ráno syn hajného Zobače. Oba jevíli ještě mírné známky života, nicméně chvíli poté oba zemřeli. Pohřeb se stal velkou manifestací, ke které dokonce slepý trafikant Čech nechal vydat pohlednici "Ze Štěpánova naposled".

